

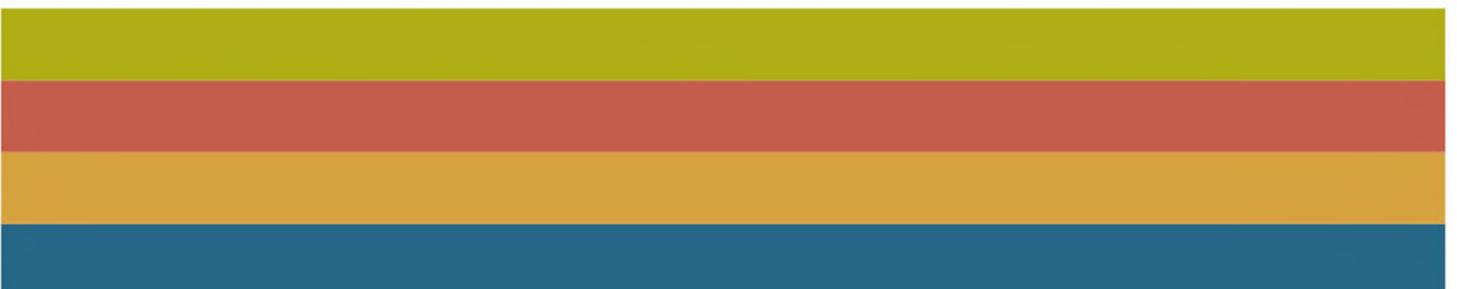

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Waterwinning Assen–Oost

Advies reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

22 mei 2024 / projectnummer: 3828

1 Advies voor de inhoud van het MER

WMD Drinkwater NV (WMD) wil de wincapaciteit van de drinkwaterwinning Assen-Oost verhogen. Dit is nodig om te kunnen blijven voldoen aan de drinkwatervraag in de regio Assen. Belangrijk is dat door de grotere winning in Assen-Oost geen toename is van negatieve effecten op het naastgelegen Natura 2000-gebied Drentsche Aa. Daarom wordt onder andere onderzocht of door het infiltreren van water in het diepe watervoerend pakket voldoende kweldruk kan worden behouden. Voor het project is een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit nodig. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie Drenthe heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie) gevraagd te adviseren over de inhoud van het nog op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

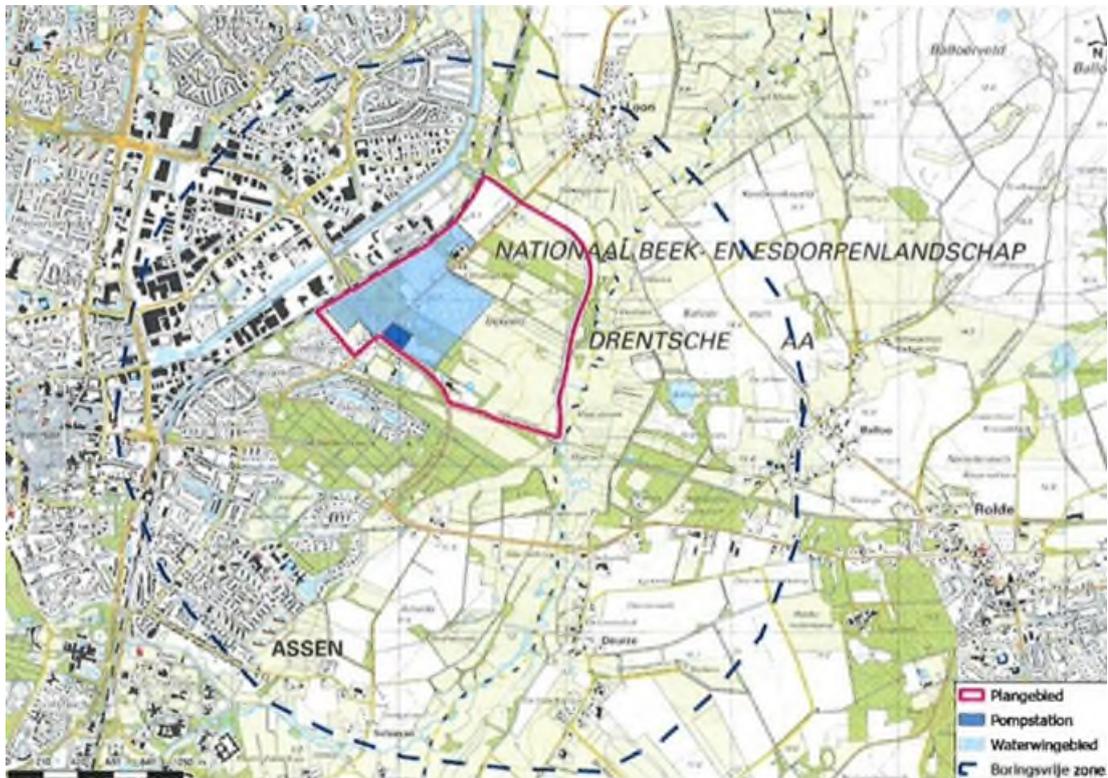
De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over de drinkwaterwinning Assen-Oost het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- **Onderbouw de noodzaak van de uitbreiding van de drinkwaterwinning Assen-Oost.** Betrek daarbij de visie van WMD en de provincie voor de drinkwatervoorziening voor de lange termijn. Beschrijf ook het doel van het project en waarom andere oplossingen om meer drinkwater te produceren niet mogelijk zijn.
- **Alternatieven en de totstandkoming ervan.** Beschrijf welke stappen zijn gezet om te bepalen welke alternatieven onderzocht gaan worden. Licht ook toe welke oplossingen in dat proces zijn afgefallen en waarom.
- **Invloed op grond- en oppervlaktewater.** Geef inzicht in de huidige situatie en de directe effecten van de winning op het grond- en oppervlaktewatersysteem. Gebruik hiervoor een (geo)hydrologisch model en beschrijf de stappen die worden doorlopen om de betrouwbaarheid van het model te verbeteren.
- **Beschrijf de effecten van de alternatieven en varianten en van het voorkeursalternatief.** Ga onder andere in op de effecten op het Natura 2000-gebied Drentsche Aa. Belangrijk daarbij zijn in ieder geval de veranderingen in grondwaterstromen en de beschikbaarheid van water voor natuur en de invloed op de kwaliteit van het (grond)water en de bodem.
- **Beschrijf de risico's van infiltreren van oppervlaktewater.** Beschrijf ook de risico's die samenhangen met het infiltreren van oppervlaktewater in de diepe ondergrond, zoals mogelijk onomkeerbare aantasting van de grondwaterkwaliteit door het infiltreren van oppervlaktewater dat (bijvoorbeeld door calamiteiten) verontreinigd is geraakt.
- **Monitoring en maatregelen achter de hand.** Neem (een aanzet voor) een monitoringsplan op. Maak daarin duidelijk wanneer de huidige situatie (nulmeting) wordt vastgelegd, welke informatie gedurende de winning wordt verzameld en welke maatregelen in te zetten zijn als ongewenste effecten optreden.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de Notitie reikwijdte en detailniveau

Waterwinning Assen–Oost (NRD)¹. Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

Figuur 1: Ligging drinkwaterwinning Assen–Oost (bron: NRD).

Aanleiding MER

De waterwinning Assen–Oost voorziet een groot deel van Assen van drinkwater. Initiatiefnemer WMD beschikt over een vergunning om maximaal 5 miljoen m³ water per jaar te winnen, maar wint sinds jaren slechts 2,5 miljoen m³ per jaar². Reden daarvoor is dat bij de oorspronkelijke wincapaciteit sprake was van een negatief effect op de natuur: stroomafwaarts in het beekdal van het Natura 2000-gebied Drentsche Aa trad niet genoeg kwel op. WMD wil nu de wincapaciteit van de waterwinning Assen–Oost verhogen, zonder negatieve effecten op de Drentsche Aa.

De provincie Drenthe is bevoegd gezag voor het verlenen van een omgevingsvergunning voor het onttrekken en infiltreren van grondwater. Op grond van bijlage V van het Omgevingsbesluit moet voor het besluit over de omgevingsvergunning voor projecten B4 (diepboringen) en K1 (het onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater) een mer-beoordeling worden uitgevoerd. De initiatiefnemer en het bevoegd gezag hebben ervoor gekozen de mer-beoordeling over te slaan en direct een project-MER op te stellen.

Naast een omgevingsvergunning is mogelijk een wijziging van het omgevingsplan nodig, waarvoor de gemeenteraad van Assen bevoegd gezag is. Het omgevingsplan is in dat geval een kaderstellend plan, waarvoor een plan-MER moet worden opgesteld. Voor het omgevingsplan is ook een plan-MER vereist,

¹ NRD Waterwinning Assen–Oost van 10 november 2023, opgesteld door Witteveen+Bos in opdracht van WMD Drinkwater.

² Conform afspraken met de provincie Drenthe (zie paragraaf 2.1 van dit advies).

omdat vanwege mogelijke effecten op het Natura 2000-gebied Drentsche Aa een Passende beoordeling nodig is. Uit de NRD blijkt dat waarschijnlijk een gecombineerd plan- en project-MER wordt opgesteld.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe – besluit over de omgevingsvergunning voor de Waterwinning Assen-Oost.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3828](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Achtergrond, opgave, beleid en besluitvorming

2.1 Achtergrond en doel

WMD heeft een watervergunning om jaarlijks maximaal 5 miljoen m³ grondwater te winnen in Assen-Oost. De productiecapaciteit op deze locatie bedraagt 4 miljoen m³ water per jaar. Omdat de drinkwaterwinning van 4 miljoen m³ per jaar leidde tot een verminderde kweldruk stroomafwaarts in het beekdal van het Natura 2000-gebied Drentsche Aa, is met de provincie Drenthe afgesproken³ de winning met ingang van 2017 te begrenzen op maximaal 2,5 miljoen m³ water per jaar. Hiermee worden negatieve effecten op dit beschermd natuurgebied beperkt.

Vanwege groei van het aantal inwoners van Assen en hogere productieverliezen als gevolg van verdergaande zuiveringsstappen, is WMD op zoek naar uitbreiding van bestaande winningen en mogelijkheden voor nieuwe drinkwaterwinlocaties. Het doel van dit project is te onderzoeken of en hoe de wincapaciteit van de winning Assen-Oost omhoog kan en de negatieve effecten op de Drentsche Aa kunnen verminderen, zo staat in de NRD. Tijdens het locatiebezoek⁴ van de Commissie aan het gebied werd dit nader geduid: het primaire doel is te onderzoeken of de wincapaciteit kan worden verhoogd naar 4 miljoen m³ water per jaar, zonder toename van negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Drentsche Aa (ten opzichte van de huidige situatie (2,5 miljoen m³/jaar). Beschrijf in het MER het doel van het project en het onderzoek zo nauwkeurig mogelijk in het MER (zie ook paragraaf 2.2 van dit advies). Maak ook duidelijk of de hoeveelheid van 4 miljoen m³/jaar de win- of de productiecapaciteit (dus inclusief of exclusief spoelwaterverliezen) is.

³ In 2008 hebben WMD en de provincie afgesproken om de grondwaterwinning in Assen-Oost terug te brengen tot 3,5 miljoen m³/jaar, hetgeen is vastgelegd in een brief van Gedeputeerde Staten van 27 januari 2009. In 2016 is afgesproken dat de winning per 2017 werd begrensd op 2,5 miljoen m³/jaar.

⁴ De Commissie bracht op 16 april 2024 een locatiebezoek aan het gebied. Daarbij waren naast de provincie en WMD ook vertegenwoordigers van de gemeente Assen en het waterschap Hunze en Aa's aanwezig.

2.2 Onderbouwing drinkwaterwinning Assen–Oost in samenhang met drinkwatervoorziening op lange termijn

In algemene zin is duidelijk dat de drinkwatervoorziening in Nederland onder druk staat.⁵ De inzet van meer of nieuwe bronnen is noodzakelijk om de verdere groei van de drinkwater vraag op de middellange termijn te kunnen opvangen en de leveringszekerheid te kunnen garanderen. Dit vermindert de kwetsbaarheid van de drinkwatervoorziening. Specifiek voor drinkwaterproductie uit grondwater moet het drinkwaterbelang worden afgewogen in samenhang met andere grondwatergerelateerde functies, zoals landbouw, natuur en bodemenergie. Recente natuurdoelanalyses⁶ maken bijvoorbeeld duidelijk dat in veel beschermde natuurgebieden de Europese natuurdoelen niet gehaald worden.⁷ Een tekort aan water van goede kwaliteit speelt daarbij vaak een belangrijke rol. Dit vraagt onder andere om een goede analyse en beoordeling van bestaande en nieuwe grondwaterwinningen.

De onderbouwing van nut, noodzaak en urgentie van de extra drinkwaterwinning is essentieel voor de vergunningaanvraag en voor begrip en draagvlak bij de gebiedspartners. De NRD geeft slechts aan dat WMD te maken heeft met een toename in de water vraag, maar onderbouwt dit niet. Geef in het MER een onderbouwing van nut en noodzaak om de winning in Assen–Oost weer terug te brengen tot de oorspronkelijke productiecapaciteit van 4 miljoen m³/jaar.

Tijdens het locatiebezoek heeft WMD toegelicht waarom zij wil onderzoeken of het uitbreiden van de winning in Assen–Oost mogelijk is. Het uitbreiden van die winning is vanuit bedrijfseconomisch perspectief logisch, omdat de productiecapaciteit van het zuiveringsstation is ingericht op 4 miljoen m³ drinkwater per jaar. Aan de andere kant maakt de ligging van het wingebied, gedeeltelijk in een Natura 2000–gebied, de uitbreiding minder voor de hand liggend. Om die reden wil WMD in een iteratief proces onderzoeken of en welke oplossingen er zijn om de winning uit te breiden zonder negatieve effecten op de natuur. Volgens WMD kan de uitkomst van het proces ook zijn, dat uitbreiding ter plaatse van deze winlocatie niet mogelijk is. De Commissie waardeert het dat WMD het instrument mer proactief wil inzetten om dit iteratieve proces te ondersteunen en mede op basis van de te verwachten milieueffecten tot een voorkeursoplossing te komen.

Tegen deze achtergrond vindt de Commissie het begrijpelijk dat WMD voornemens is het MER toe te spitsen op deze specifieke locatie Assen–Oost en niet een breder, meer strategisch en op langere termijn gericht, onderzoek naar locatiealternatieven uitvoert. Bovendien gaf WMD tijdens het locatiebezoek aan dat het behouden van meerdere kleinere grondwaterwinningen past binnen de visie van WMD op de drinkwatervoorziening in Drenthe op de langere termijn. Volgens WMD is drinkwatervoorziening door middel van kleine(re) grondwaterwinningen een duurzame oplossing, waarbij Drenthe zelfvoorzienend is en transporten over lange afstand beperkt blijven.

⁵ Zie onder andere het rapport [Waterbeschikbaarheid voor de bereiding van drinkwater tot 2030 – knelpunten en oplossingsrichtingen | RIVM](#), van 3 april 2023.

⁶ Ook voor het Natura 2000–gebied Drentsche Aa is een natuurdoelanalyse opgesteld, waarover de Ecologische Autoriteit heeft geadviseerd, zie: [Adviezen – Ecologische Autoriteit](#).

⁷ Zie het [advies](#) van de Ecologische Autoriteit, ‘Doen wat moet én kan’ (26 januari 2024), met daarin de belangrijkste bevindingen uit de eerste 70 getoetste natuurdoelanalyses voor Natura 2000–gebieden.

Onderbouw deze visie in het MER en beschrijf waarom andere oplossingen op de langere termijn – zoals drinkwaterproductie direct uit oppervlaktewater – niet mogelijk zijn.

2.3 Beleidskader

Geef in het MER inzicht in wet- en regelgeving en beleidskaders die relevant zijn voor de voorgenomen grondwaterwinning. Geef aan welke randvoorwaarden en uitgangspunten voor het voorgenomen project hieruit voortkomen. Denk daarbij onder andere aan:

- Wetgeving en beleid over Natura 2000-gebieden. Besteed daarbij niet alleen aandacht aan de huidige staat van deze gebieden, maar ook aan de voorwaarden om aan de instandhoudingsdoelstellingen te (blijven) voldoen.⁸ Betrek in ieder geval de natuurdoelanalyse voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa en het bijbehorende advies van de Ecologische Autoriteit⁹ en het Natura 2000-beheerplan voor het gebied.
- Randvoorwaarden op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW schrijft voor dat 'geen achteruitgang' van oppervlaktewater- en grondwaterlichamen mag plaatsvinden¹⁰, maar ook dat het bereiken van een goede toestand van de grond- en oppervlaktewateren (in 2027) niet in gevaar wordt gebracht.
- Rijksbeleid, zoals de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) en daaruit voortkomende strategische grondwatervoorraden¹¹, de Beleidsnota drinkwater, de Nationale Omgevingsvisie¹², beleidsbrief 'Water en Bodem Sturend', programma Grondwater, Bodem en Ondergrond (in ontwikkeling), Deltaprogramma Zoetwater en het Nationale Programma Landelijk Gebied (NPLG).
- Provinciaal en regionaal beleid, zoals de vigerende omgevingsvisie en de omgevingsverordening, Provinciaal Programma Landelijk Gebied (wordt opgesteld), het regionaal Waterprogramma 2022-2027, Gebiedsdossier Assen-Oost en regelgeving en beleid van het Waterschap Hunze en Aa's.

Besteed daarnaast aandacht aan de randvoorwaarden en uitgangspunten uit de strategische visies en onderzoeksprogramma's van WMD zelf, zoals het rapport 'Naar een langetermijnvisie op de drinkwatervoorziening voor Drenthe – Fase 1' (KWR, 2022) en de 'Verkenning Zoetwatermaatregelen' (maart 2021).

2.4 Te nemen besluit(en)

De mer-procedure wordt doorlopen voor het verlenen van een omgevingsvergunning voor wateractiviteiten door de provincie Drenthe en mogelijk ook voor de wijziging van het omgevingsplan door de gemeente Assen. Geef aan welke andere besluiten nodig zijn voor het project, wie het bevoegd gezag is en wat (globaal) de planning is.

⁸ Maak hierbij voor zover mogelijk gebruik van de natuurdoelanalyses die zijn of worden opgesteld voor (stikstofgevoelige) Natura 2000-gebieden.

⁹ Zie [Adviezen – Ecologische Autoriteit](#).

¹⁰ Dat wil zeggen dat een oppervlaktewaterlichaam voor geen enkele maatlat een kwaliteitsklasse achteruit mag gaan, ook niet tijdelijk. KRW-maatlatten worden gebruikt voor de beoordeling van de kwaliteit van natuurlijke watertypen en bestaan uit vijf klassen (slecht, ontoereikend, matig, goed, zeer goed).

¹¹ Het Rijk wil in 2024 Nationale Grondwaterreserves (NGR) vaststellen, inclusief bijbehorende beschermingsregime.

¹² In 2024 vindt aanscherping van de NOVI/Nota Ruimte plaats.

Volgens WMD kan het mer-proces ook leiden tot de conclusie dat uitbreiding van de winning niet mogelijk is. De NRD beschrijft niet wanneer en hoe een besluit wordt genomen over de haalbaarheid van het project. De Commissie adviseert om de verschillende stappen om tot een besluit te komen helder te beschrijven. Ontwikkel hiervoor een heldere routekaart met besismomenten die aansluit op het iteratieve proces van ontwerpend onderzoek naar onder andere de haalbaarheid van de alternatieven. Leg verder de focus in onderzoek en uitwerking in eerste instantie op mogelijke 'showstoppers' in het proces.

Gezien de vele opgaven die in het gebied spelen geeft de Commissie in overweging om het project te verbreden naar een breder gebiedsprogramma, waarin verschillende opgaven (zoals behalen Natura 2000- en KRW-doelen en (andere) wateropgaven) in samenhang worden opgepakt, waarbij bijvoorbeeld de provincie Drenthe, Staatsbosbeheer en/of het waterschap als mede-initiatiefnemer gaan optreden. Zo kunnen aanpassingen van het waterhuishoudkundige systeem integraal worden onderzocht. Binnen een breed gebiedsprogramma kunnen meer gebieden worden ingezet om het watersysteem te herstellen en kan de buffer- en infiltratiecapaciteit worden vergroot. Hiermee wordt het speelveld groter en daarmee de mogelijkheden om tot een duurzame uitbreiding op de winlocatie Assen-Oost te komen.

3 Alternatieven en referentie

3.1 Alternatieven productieverhoging en inrichtingsvarianten terrein

Er zijn veel onzekerheden over de wijze waarop de uitbreiding van de drinkwaterwinning op de locatie Assen-Oost haalbaar is zonder dat er nadelige effecten optreden in het Natura 2000-gebied Drentsche Aa. De WMD heeft ervoor gekozen om milieueffectrapportage in dit proces proactief in te zetten en via analyse en beoordeling van milieueffecten te komen tot een uitvoerbaar voorkeursalternatief.

De Commissie juicht deze iteratieve toepassing van het mer-instrument toe en adviseert dit proces in het MER zorgvuldig te beschrijven, inclusief de tussentijdse (milieu)afwegingen voor de keuze van de alternatieven en de uitwerking van het voorkeursalternatief. Beschrijf ook waarom eventuele alternatieven en varianten zijn afgefallen, bijvoorbeeld omdat ze vanuit milieuoogpunt niet uitvoerbaar of ongewenst zijn.

Alternatief 1: Infiltreren met oppervlaktewater

In de NRD wordt één oplossingsrichting (hierna: 'alternatief 1') beschreven, namelijk het onttrekken van 4 miljoen m³ grondwater in combinatie met het infiltreren van gebiedseigen oppervlaktewater. Binnen dat (mogelijke) alternatief worden twee varianten beschreven die verschillen in de wijze waarop het te infiltreren water wordt voorgezuiverd. In de Grondwatermodelstudie Assen Oost¹³ zijn dit alternatief 1 en de varianten als uitgangspunt genomen.

¹³ Grondwatermodelstudie Assen Oost, d.d. 6 januari 2024, opgesteld door Sweco.

Beschrijf in het MER meer in detail en met visualisaties de verschillende stappen van zuivering, berging, diepinfiltratie en winning en de ruimtelijke rangschikking daarvan. Veel is nu nog onduidelijk over de grootte en de inrichting van het plangebied en over de uitgangspunten die daarbij worden gehanteerd. Beschrijf de oppervlakte grond die beschikbaar is voor infiltratie en de hoeveelheid (m³) oppervlaktewater die daarop kan worden geborgen en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Maak met tekeningen verder het inrichtingsplan en eventuele inrichtingsvarianten inzichtelijk. Geef ook de locaties van de winputten aan.

Alternatief 2: Infiltreren met diep grondwater

Tijdens het locatiebezoek bleek dat inmiddels een tweede oplossingsrichting in beeld is, welke door WMD is toegelicht. Dit is een alternatief waarbij uit het winpakket de volledig vergunde hoeveelheid van 5 miljoen m³/jaar wordt onttrokken, waarvan 4 miljoen m³/jaar wordt gebruikt voor de drinkwaterproductie en 1 miljoen m³/jaar in het diepe winpakket wordt teruggebracht om de effecten van de winning op de Drentsche Aa te mitigeren. Voordeel van dit alternatief (hierna: 'alternatief 2') ten opzichte van het andere is dat er geen gebiedsvreemd, aeroob, gezuiverd oppervlaktewater in het diepe pakket wordt gebracht met alle risico's van dien. In alternatief 2 heeft het infiltratiewater namelijk dezelfde samenstelling als het water dat wordt onttrokken (mits er tussen onttrekking en infiltratie geen ontijzering en ontgassing plaatsvindt). Nadeel van dit alternatief 2 is dat er netto 4 miljoen m³/jaar uit het diepe systeem wordt gehaald. In alternatief 1 is dat (netto) minder, omdat het diepe pakket in dat geval wordt aangevuld door infiltratie van het oppervlaktewater. Het gevolg van alternatief 2 zal zijn dat het intrekgebied wordt vergroot en daarmee in een groter gebied effecten¹⁴ kunnen optreden. Nader onderzoek zal (ook hier) moeten uitwijzen of dit een kansrijk alternatief is, waarvan de effecten in het MER moeten worden beschreven.

Alternatief oppervlaktewater Deurzerdiep

WMD heeft ook gekeken naar de mogelijkheid om, in aanvulling op de bestaande winning, oppervlaktewater uit het Deurzerdiep op te vangen, dit in Assen-Oost te zuiveren en direct te gebruiken voor de productie van drinkwater. Volgens de NRD is de aanvoer van oppervlaktewater echter onvoldoende om in de zomermaanden te kunnen voldoen aan de watervraag. Het opvangen van water om in de zomer wel voldoende water te hebben zou tot een te groot ruimtebeslag leiden. Om die reden wordt deze oplossingsrichting niet als alternatief onderzocht in het MER. De Commissie kan deze redenering volgen, maar adviseert in het MER wel verder te onderbouwen waarom deze oplossing geen redelijk alternatief is dat in het MER moet worden onderzocht. Geef globaal inzicht in de hoeveelheid (m³) water die moet worden opgeslagen en tot welk ruimtebeslag dat leidt. Ga ook in op het vasthouden van het afstromende neerslagoverschot in de winterperiode in het plangebied.

Andere alternatieven

Tenslotte adviseert de Commissie te zoeken naar alternatieven waarbij zo min mogelijk gebruik wordt gemaakt van oppervlaktewater en zo veel mogelijk van de neerslag die op het plangebied van circa 100 ha valt en het vrijkomende proces/spoelwater. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de eisen die de vegetatie-ontwikkeling in het plangebied aan de kwaliteit van het water stelt. Er kan sprake zijn van een aanzienlijke oppervlakte aan nieuwe natuur, die deels afhankelijk is van aanvoer van voldoende baserijk water.

¹⁴ Behoudens in de richting van Natura 2000-gebied de Drentsche AA, omdat die effecten juist worden gemitigeerd door de infiltratie van water.

Uiteraard kunnen uit het iteratieve ontwerpproces nog andere dan de hiervoor genoemde kansrijke oplossingen naar voren komen die in het alternatievenonderzoek in het MER moeten worden betrokken.

3.2 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied. Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij beschrijving van deze ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

In de NRD staat niet van welke productiecapaciteit wordt uitgegaan in de referentiesituatie. Gezien het doel van het project en het onderzoek dat WMD wil uitvoeren is het logisch om als referentiesituatie de huidige (en bestuurlijk afgesproken) productiecapaciteit van 2,5 miljoen m³ per jaar te nemen.¹⁵ De effecten van de alternatieven (op met name de Drentsche Aa) moeten daar immers tegen worden afgezet. Die referentiesituatie wordt ook gehanteerd in de Grondwatermodelstudie Assen Oost.

4 Milieugevolgen

4.1 Effectbepaling algemeen

In paragraaf 4.5 van de NRD staat een overzicht van het beoordelingskader voor het MER. De criteria zijn in dit overzicht nog beknopt ingevuld en er zijn nog weinig indicatoren bepaald. De Commissie adviseert bij de verdere invulling van het beoordelingskader rekening te houden met de volgende algemene punten:

- Onderbouw de keuze van rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de effecten van het voornemen worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling, het belang daarvan voor de vergelijking van de alternatieven/varianten en de wijze waarop effecten worden geëvalueerd.
- De milieugevolgen moeten waar relevant worden gekwantificeerd, onder andere voor het in beeld brengen van de relatie tussen de wijze van waterberging en het ruimtegebruik daarvan en de effecten op natuurwaarden.
- Besteed aandacht aan cumulatie van effecten. Denk daarbij vooral aan effecten op het watersysteem en daarvan afgeleide effecten op natuurwaarden en andere gebruiksfuncties.
- Geef een beschouwing op de gevolgen van het voorgenomen project op de lange termijn, met het oog op de gevolgen van klimaatverandering¹⁶.

¹⁵ Dit is een afwijking van de algemene regel dat de vergunde situatie als referentiesituatie wordt gebruikt.

¹⁶ Gebruik hierbij de KNMI-klimaatscenario's en de Deltascenario's 2024.

4.2 Water en bodem

Geohydrologie

Geohydrologische situatie en grondwatermodelstudie

Inzicht in de directe geohydrologische effecten van de alternatieven is essentieel voor het beoordelen van de indirecte effecten ervan. Het studiegebied is zeer grillig qua bodemopbouw en ondergrond. Dat blijkt onder andere uit de aanvullende studies die de laatste jaren zijn gedaan naar de diepere bodemopbouw (verbreiding van de Peelo-kleilagen)¹⁷. Ook bleek dat de aangenomen verbreiding van de beekleem en keileem moest worden aangepast.¹⁸ Dat zorgt er mede voor dat de in de Grondwatermodelstudie Assen Oost gepresenteerde effecten onzeker zijn. Volgens die studie is het huidige model goed genoeg om op regionale schaal de effecten van verandering in kwel en infiltratie en de effecten op de diepere stijghoogtes in beeld te brengen. Ook is het volgens de studie voldoende om de effecten van de alternatieven te vergelijken en op basis daarvan een voorkeursalternatief te kiezen. De Commissie merkt daarover het volgende op.

- Onduidelijk is wat met 'effecten op regionale schaal' wordt bedoeld en waarom dit voldoende is om de effecten van de alternatieven te vergelijken. De Commissie adviseert in het MER ofwel te onderbouwen waarom dit voldoende is, ofwel de effecten van de alternatieven op standplaatsniveau in beeld te brengen¹⁹.
- In de Grondwatermodelstudie Assen Oost staat dat voor het detailniveau voor het MER naar verwachting kan worden volstaan met het huidige model, maar dat voor de vergunningaanvraag mogelijk een detaillering gewenst is. Onduidelijk is wat hiermee wordt bedoeld. Het MER wordt opgesteld ten behoeve van (in ieder geval) de omgevingsvergunning voor een wateractiviteit en daarom is hetzelfde detailniveau vereist.
- De effecten op de freatische grondwaterstanden zijn mede vanwege het niet betrouwbaar genoeg kunnen modelleren door het voorkomen van onder andere keileem onvoldoende in beeld, zo staat ook in de modelstudie. Deze effecten moeten in het MER wel in beeld worden gebracht, omdat juist de freatische grondwaterstand een belangrijke standplaatsfactor is. Als dat niet mogelijk is (bijvoorbeeld als daarvoor uitgebreid aanvullende veldwerk nodig is) dan moet worden uitgegaan van de worst-case situatie.

Kalibratie en betrouwbaarheid

Breng in het MER de hiervoor besproken effecten op het juiste detailniveau in beeld. Beschrijf in het MER de criteria waaraan wordt getoetst of het model voldoende betrouwbaar is om de effecten in beeld te brengen. Oftewel hoe wordt getoetst of het model "fit for purpose" is. Daarbij hebben de verschillende grondwaterafhankelijke belangen ook andere eisen aan de inzichten die moeten worden verkregen. Vanuit de ecologie zijn de veranderingen in kweldruk en kwaliteit van het kwelwater van groot belang. Voor de bescherming van de diepe ondergrond is het van belang om goed inzicht te verkrijgen in de veranderingen in de samenstelling van het water in de ondergrond en de veranderingen in grondwaterstroming.

¹⁷ Modelleren van de ondergrond van het Drentsche Aa projectgebied voor het TopSoil project met behulp van helikopter elektromagnetische metingen, TNO rapportnummer 2020 R1091.

¹⁸ Dit betekent dat de doorwerking van de effecten van de winning naar maaiveld veranderd zijn ten opzicht van eerdere aannames.

¹⁹ In de Passende beoordeling moeten voor het voorkeursalternatief de effecten in het studiegebied op habitattypeniveau in beeld worden gebracht.

Hanteer voor het modelleren de werkwijzen zoals beschreven in het Handboek 'Good Modelling Practice'.²⁰ Ga ook in op maatregelen achter de hand als bepaalde effecten zich (toch) voordoen.

Inzicht in effecten op grondwaterkwaliteit

Naast veranderingen in grondwaterstanden en kweldruk moeten in het MER ook de effecten op de grondwaterkwaliteit in beeld worden gebracht. Dat is nodig vanwege de effecten en risico's van afstroming van het geïnfiltreerde oppervlaktewater in het diepe pakket, maar ook vanwege de risico's van bijvoorbeeld het aantrekken van bodemverontreinigingen en beïnvloeding van WKO-systemen²¹.

Maak in het MER ook inzichtelijk wat de effecten op de hydrochemische samenstelling van het grondwater in het gepompte pakket door het infiltreren van oppervlaktewater zijn. Tijdens het locatiebezoek gaf WMD aan dat daarvoor kolomproeven te worden uitgevoerd. Voer ook een hydrochemische modellering uit, om te onderzoeken hoever het effect van het gebiedsvreemde water dat wordt geïnfiltreerd reikt en of dit ook effect heeft op de kwaliteit van het kwelwater op den duur. De hydrochemische samenstelling van het water is niet opgenomen in het beoordelingskader dat wordt beschreven in paragraaf 4.5 van de NRD. De Commissie adviseert dit als apart beoordelingscriterium op te nemen.

Naast de geohydrologische effecten van de onttrekking en infiltratie moeten ook de geohydrologische effecten van de inrichting van het plangebied in beeld worden gebracht.

Grondwaterbalans en intrekgebied

Bespreek in het MER de (mogelijke) effecten van alternatieven op de kwantitatieve toestand (waterbalans) van het KRW-grondwaterlichaam waarin de onttrekking plaatsvindt. Ga hierbij in ieder geval in op de effecten op de balans tussen de jaarlijkse aanvulling en de jaarlijkse onttrekkingen in het grondwaterlichaam.

Door de veranderende grondwaterstromingssituatie veranderen ook de intrekgebieden²² en de tijd die het water er over doet om van het intredepunt naar het uitrede punt te stromen (reistijd). Daardoor zal mogelijk ook de omvang van de boringvrije zone veranderen. Dit kan in een groter gebied dan nu is vastgesteld consequenties hebben voor het realiseren van ondergrondse activiteiten. Bijvoorbeeld activiteiten in het kader van de energietransitie, zoals de aanleg van ondergrondse energieopslagsystemen. Deze consequenties en effecten moeten in het MER in beeld worden gebracht.

Kwaliteit en kwantiteit oppervlaktewater

Breng daarnaast de effecten van het onttrekken van oppervlaktewater ten behoeve van de infiltratie in beeld. Doe dit zowel voor de kwantiteit (waterstanden) als de kwaliteit van het oppervlaktewater, met specifieke aandacht voor droge perioden en rekening houdend met de klimaatscenario's van het KNMI en de nieuwe Deltascenario's.

De inname van oppervlaktewater kan gevolgen hebben voor de waterkwantiteit en -kwaliteit in het Afleidingskanaal. Dit maakt deel uit van het KRW-waterlichaam van de Noord-

²⁰ Vloeiend modelleren in het waterbeheer: Handboek Good Modelling Practice (GMP) – STOWA-rapport 99-01, Rijkswaterstaat-RIZA-rapport 99.036.

²¹ Een warmte- en koudeopslag-systeem is een systeem om energie in de vorm van warmte of koude op te slaan in de bodem.

²² Gebied waarbinnen de neerslag die valt naar de onttrekkingsbronnen stroomt.

Willemsvaart, en kenmerkt zich door een bijzondere ecologische kwaliteit, onder meer voor waterplanten, macrofauna en vissen. Breng daarom ook de effecten van de waterinname op de hydrologische condities in het kanaal in beeld en beoordeel welke gevolgen dit kan hebben voor de biologische waterkwaliteit en de EKR-score²³ voor het waterlichaam.

Beschrijf welke bronnen in de bovenloop van het Deurzerdiep risico's geven op calamiteiten en/of andere risico's op vervuiling van het oppervlaktewater. Voer een risicoanalyse uit op het optreden daarvan en beschrijf hoe verzekerd wordt dat geen verontreinigd oppervlaktewater wordt geïnfiltreerd in de bodem.²⁴ Doe dit in ieder geval voor alternatief 1 en ook voor eventuele andere alternatieven waarbij oppervlaktewater in de bodem wordt gebracht.

Bodemkwaliteit

Door het weer opvoeren van de productiecapaciteit tot de oorspronkelijke capaciteit van 4 miljoen m³ per jaar en de infiltratie van water veranderen de stroombaanpatronen in de ondergrond. Daarmee veranderen ook de effecten op de bodemverontreinigingen in de omgeving. Met name onder het stedelijk gebied van Assen bevinden zich een groot aantal bodemverontreinigingen. Breng in het MER de effecten daarop in beeld. Ook zijn WKO-systemen aanwezig. Daarvan moet in het MER worden aangegeven in hoeverre deze worden beïnvloed en of dit significant is. Breng ook eventuele mitigerende maatregelen in beeld.

4.3 Natuur

Uit de natuurdoelanalyse (NDA) voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa blijkt dat problemen op het gebied van waterkwaliteit en waterkwantiteit de belangrijkste knelpunten vormen voor het gebied. Het gaat om te hoge belasting met voedingsstoffen door stikstofdepositie, instroming van nutriënten en slib in het grond- en oppervlaktewater en andere hydrologische problemen, waaronder verdroging. De NDA stelt ook dat de belangrijkste oorzaken van stilstand en achteruitgang worden gevormd door hydrologische ingrepen buiten het beekdal. Het beheer van het gebied richt zich onder andere op het herstel van natuurlijke waterstromen en -standen, een goede waterkwaliteit, en op termijn het herstel van de overstromingsdynamiek.

De uitbreiding van de winning in Assen-Oost kan zorgen voor negatieve effecten op het Drentsche Aa-gebied, waarvan oppervlakteverlies (binnen het plangebied) en hydrologische veranderingen de belangrijkste zijn. De ingreep in het hydrologisch systeem kan onder andere leiden tot verandering van grondwaterstanden en van grondwaterstromen en daarmee tot veranderingen in de kwaliteit van het grondwater in het natuurgebied. Ook kan de infiltratie van oppervlaktewater leiden tot veranderingen in de samenstelling van het grondwater, wat op de langere termijn kan leiden tot nadelige gevolgen voor de natuur in het Drentse Aa-gebied.

²³ De KRW-oordelen zijn gebaseerd op de 'EKR-scores': de Ecologische Kwaliteits Ratio's. Met de EKR-score worden verschillende meetwaarden tot 1 getal gecombineerd en met een norm vergeleken. Zo wordt de ecologische kwaliteit van een waterlichaam uitgedrukt in de Ecologisch Kwaliteitsratio.

²⁴ Het verslechteren van de chemische kwaliteit van het grondwater is verboden op grond van de KRW.

Het project heeft dus mogelijk significante gevolgen voor de Drentsche Aa. Om die reden moet een Passende beoordeling worden opgesteld, die in het MER kan worden opgenomen. De Commissie adviseert de Passende beoordeling te baseren op een analyse van het landschapsecologische systeem (LESA) van het gebied waarbinnen de winning effect heeft. Spits die LESA toe op de opgaven en onzekerheden die rond de winning spelen. Breng daarbij de bestaande natuurwaarden in het dal van de Drentsche Aa, de instandhoudingsdoelen voor dat Natura 2000-gebied en de doelen op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW) in beeld en schets de relatie met de kenmerken van het (geo)hydrologisch systeem. De LESA voor het invloedsgebied van de winning kan (mede) gebaseerd worden op de uitgebreide kennisbasis die er is voor het gehele Natura 2000-gebied Drentsche Aa²⁵.

De LESA moet, samen met de uitkomsten van berekeningen met het (aangepaste) grondwatermodel, zichtbaar maken welke gevolgen de verschillende ingrepen in het hydrologische systeem hebben gehad. Ga daarbij in ieder geval in op de bestaande winning en (de aanleg van) het afleidingskanaal. Beschrijf ook welke ecohydrologische condities moeten worden gecreëerd om de natuur te herstellen tot het niveau waarmee de KRW- en Natura 2000-doelen voor het gebied kunnen worden bereikt. Beoordeel tenslotte ook op welke wijze en in welke mate de toekomstige inrichting en het toekomstig gebruik van het plangebied bij kan dragen aan de (herstel)opgave voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa.

De Commissie adviseert verder om in het MER:

- Te beoordelen hoe de inrichting en het gebruik van het plangebied zich verhoudt tot de doelstellingen voor het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Beschrijf ook de effecten op NNN in de aanlegfase.
- Te beschrijven welke gevolgen de inname van water uit het Afleidingskanaal kan hebben voor de ecologische waterkwaliteit (in relatie tot de KRW; zie ook paragraaf 4.2).
- De effecten van veranderingen in grondwaterstanden op bomen in en rond het plangebied te beschrijven, met name de effecten op de monumentale bomenlaan langs de Lonerstraat.

Deze informatie kan worden gebruikt om de verschillende alternatieven te beoordelen op de effecten voor de natuur en te toetsen of de alternatieven het bereiken van de Natura 2000- instandhoudingsdoelen, het NNN en de KRW-doelen niet in gevaar brengen en effecten op beschermde en Rode-Lijstsoorten worden voorkomen.

4.4 Landschap en cultureel erfgoed

De beide varianten vragen een aanzienlijk ruimtebeslag, met name voor het realiseren van de voorzieningen om het water te zuiveren. Deze maatregelen worden in belangrijke mate gecombineerd met natuurontwikkeling binnen het plangebied, dat (gedeeltelijk) deel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Drentsche Aa en het Nationaal Park Drentsche Aa. Dit

²⁵ Een aantal suggesties hiervoor zijn:

Everts, F.H., A.P. Grootjans, J.P. Bakker, P.C. Schipper (2022). 35 jaar beheer Drentsche Aa. Evaluatie natuurontwikkeling en aanbevelingen voor verbeteringen. Rapport Provincie Drenthe/EGG consult Groningen.

De uitgebreide literatuurlijst in: Schipper, P., H. Everts, J. Bakker, N. Grootjans, I. Noordhoff & A. Grootjans, 2024, Oud water in de nieuwe tijd. Schoon water is van levensbelang. Noordboek, Gorredijk.

De provincie Drenthe is in 2022 gestart met het opstellen van een nieuwe LESA voor het Drentsche Aa-gebied.

kan zorgen voor aanzienlijke landschappelijke veranderingen en veranderingen in het cultuurhistorisch waardevolle landschap. De voorgenomen activiteiten kunnen daarnaast archeologische waarden aantasten als gevolg van vergravingen en veranderingen in grondwaterstanden in het invloedsgebied.

De NRD geeft aan dat de effecten op visueel-ruimtelijke kenmerken, aardkundig erfgoed, historisch-geografische en -bouwkundige waarden en archeologische (verwachtings-) waarden in beeld worden gebracht.

De Commissie ondersteunt deze aanpak en beveelt aan de effecten, waar mogelijk en zinvol, te visualiseren met behulp van kaarten en eventueel 3D-beelden. Ook is het van belang om de gevolgen voor de beleving van het landschap voor omwonenden en bezoekers van het Nationaal Park Drentsche Aa te beschrijven.

4.5 Andere thema's

Werk de overige thema's uit zoals aangegeven in de NRD. Beoordeel de nat- en droogteschade voor de landbouw ook kwantitatief met behulp van het nieuwe Waterwijzer Landbouw instrumentarium.²⁶ Geef verder speciale aandacht aan de in de zienswijzen geuite zorgen voor wat betreft wateroverlast en schade aan huizen, en overlast door insecten (muggen, steekvliegen, et cetera). Geef aan welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn, bijvoorbeeld het realiseren van een specifieke inrichting van het gebied om de last van insecten te beperken. Geef aan hoe de daadwerkelijk optredende overlast zal worden gemonitord en welke mogelijke maatregelen achter de hand beschikbaar zijn als de overlast in de praktijk groter blijkt dan voorzien.

5 Overige onderwerpen

5.1 Monitoring en onzekerheden

Laat zien over welke milieuaspecten er door gebrek aan gegevens onvoldoende informatie is. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van deze leemte beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of de informatie die ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

Gezien de onzekerheden wat betreft de effecten op de natuur en het grondwater en omdat de kans dat er verontreinigd oppervlaktewater in het diepe pakket wordt geïnfiltreerd moet worden geminimaliseerd adviseert de Commissie om (een aanzet tot) een monitoringsplan op te nemen in het MER. Ga hierbij in op:

- Het monitoren van de hydrochemische en geochemische effecten van het infiltreren van aerob oppervlaktewater in een anaerob diep grondwatersysteem.
- Een operationele real-time monitoringsysteem om infiltratie van verontreinigd oppervlaktewater te voorkomen.

²⁶ Zie [WaterWijzer Landbouw Home \(wur.nl\)](http://www.wur.nl).

- Monitoring van stijghoogtes/grondwaterstanden en grondwaterkwaliteit. Dat is essentieel om de risico's met betrekking tot infiltratie en de effecten op de omgeving op tijd te kunnen bepalen. Beschrijf daarbij signaalwaarden, actiewaarden en daaraan gekoppelde maatregelen om (verdere) negatieve effecten te voorkomen.
- Monitoring van mogelijke effecten voor beschermde natuurwaarden. Richt de monitoring zo in dat het mogelijk is causale verbanden te leggen tussen verslechtering van natuurwaarden en de drinkwaterwinning.

Beschrijf waar mogelijk de maatregelen die in te zetten zijn als ongewenste effecten optreden.

Van belang hierbij is het vastleggen van een goede nulsituatie. Doe dit tijdig, zodat voordat gestart wordt met het initiatief voldoende informatie beschikbaar is over (onder andere) de huidige gemiddeld hoogste en laagste stijghoogtes en grondwaterstanden, de chemische kwaliteit van het grondwater en de toestand van de natuur.

5.2 Vorm, presentatie en samenvatting

De vergelijking van de alternatieven verdient bijzondere aandacht. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een zo beknopt mogelijk MER, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- eenduidig en correct gebruik van (geo)hydrologische termen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal, met een duidelijke legenda;
- een voor een breed publiek leesbare beknopte samenvatting, waarin de belangrijkste conclusies van het MER staan.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Lidwien Besselink

mr. Lotte Geense (secretaris)

mr. drs. Peter Glas (voorzitter)

drs. Han Grobbe

drs. Reinoud Kleijberg

Besluit(en) waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Omgevingsvergunning voor een wateractiviteit en mogelijk een wijziging van het omgevingsplan.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project K1 (het onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater) en mogelijk om het project B4 (diepboringen). Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een gecombineerd plan-/project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit(en)

Gedeputeerde staten van de provincie Drenthe voor de omgevingsvergunning en mogelijk de gemeenteraad van Assen voor de wijziging van het omgevingsplan.

Initiatiefnemer besluit(en)

WMD Drinkwater NV.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 3 april 2024 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3828](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

